

Stephan Borgehammar, prodekan
Hege Markussen, utbildningsledare

Uppföljning av kvalitetsdialoger för forskarutbildning 2021

Detta dokument utgör HT-fakulteternas gemensamma återkoppling till institutionerna på kvalitetsdialogerna för forskarutbildning 2021. Denna återkoppling har diskuterats på fakulteternas heldag för uppföljning av kvalitetsdialogerna 2021-01-14 och på fakulteternas forskarutbildningsnämnd 2022-02-07 samt Fakultetsstyrelsens arbetsutskott 2022-02-16. Fakulteternas uppföljning lyfter gemensamma utmaningar och beskriver hur dessa kommer att föras vidare i fakultetsgemensamma utvecklingsprocesser.

Bakgrund

Kvalitetsdialogerna utgör fakulteternas systematiska uppföljning av forskarutbildning och är centrala i fakulteternas utförande av rektors uppdrag till fakulteterna om systematisk uppföljning och utvärdering av utbildning på forskarnivå.¹ Kvalitetsdialogerna äger rum varje år i oktober månad och följs upp på HT-fakulteternas heldag för forskarutbildning i januari. Kvalitetsdialogerna dokumenteras och föregås av skriftligt underlag kring dialogernas fokusfrågor.

Kvalitetsdialogerna är utformade för att fungera som ett forum för samtal kring utveckling av utbildning där institutionerna får möjlighet att med ett samlat grepp diskutera utbildningarnas villkor, utmaningar och starka sidor. Syftet med dialogerna är att skapa ett kontinuerligt samarbete mellan fakulteterna, institutionerna/sektionerna/avdelningarna och utbildningarna som vilar på ett ömsesidigt förtroende och engagemang. HT-fakulteterna ser en sådan konstruktiv kvalitetskultur som det viktigaste redskapet i uppföljning av utbildningarnas kvalitet och fokuserar därför på att fånga upp gemensamma och särskilda utmaningar för utbildningarna samt att identifiera och sprida goda idéer och praktiker mellan utbildningsmiljöerna.

Under åren 2019–2024 kommer kvalitetsdialogerna att ha årliga, tematiska fokus relaterade till kriterierna i *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling vid Lunds universitet* (STYR 2016/179). Konkretisering och implementering av varje års tematiska fokus görs i samarbete med forskarutbildningsnämnden och

¹ Se *Föreskrifter för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet*, och *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet* (STYR 2016/179). För HT-fakulteternas systematiska uppföljning av utbildning, se *Humanistiska och teologiska fakulteternas system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av befintlig, examensgrundande utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå 2019–2024* (STYR 2018/1257). Se också HT-fakulteternas hemsida för kvalitetsarbete: <https://www.ht.lu.se/om-fakulteterna/kvalitetsarbete/>

referensgruppen för forskarutbildning. Tema för 2021 års dialoger har varit studie-, lärande- och pedagogiska miljöer.

Genomförandet av kvalitetsdialogerna 2021

Kvalitetsdialoger genomfördes med samtliga institutioner samt HT-biblioteken. Vid Språk- och litteraturcentrum fördelades forskarutbildningsämnena på tre dialoger. Tre institutioner valde att genomföra dialogerna via Zoom, resterande dialoger genomfördes på plats. Med undantag för Institutionen för arkeologi och antikens historia, som valde att hålla dialogen på engelska, genomfördes samtliga dialoger på svenska. Från institutionerna deltog forskarutbildningsansvariga och de ämnesansvariga var välrepresenterade. Vid vissa institutioner deltog även prefekt. Från fakulteterna deltog prodekan med ansvar för utbildning på forskarnivå, utbildningsledare och fakultetssekreterare. Doktorandrepresentationen organiserades av Humanistisk-Teologiska Doktorandrådet (HTDR) och varje kvalitetsdialog hade en representant från institutionernas doktorandråd och en representant från HTDR.

Förberedelserna inför dialogerna startade redan under höstterminen 2020 och en representant för HTDR deltog i samtliga delar av processen. Detta nära samarbete med doktorandrådet har varit mycket givande och är en förebild för framtida kvalitetsdialoger.

Kvalitetsdialogernas underlag

Inom ramen för temat studie-, lärande- och pedagogiska miljöer, valde fakulteterna att fokusera på doktorandernas upplevelser av lärandemiljöer samt de biträdande handledarnas roll i dessa.² Under vårterminen 2021 genomförde därför fakulteterna två undersökningar: Institutionsvisa fokusgruppsintervjuer med doktorander med frågor om deras erfarenheter av olika aspekter av deras lärandemiljöer samt en enkätundersökning bland biträdande handledare med frågor om bland annat kompetenser, ramar för deras uppdrag och deras kontakter med huvudhandledare och doktorander. Institutionernas forskarutbildningsansvariga var involverade i framtagandet av frågeformulären genom fakulteternas referensgrupp för forskarutbildning. Institutionerna ombads diskutera rapporterna från dessa undersökningar i handledarkollegier eller liknande fora samt med institutionens doktorander innan dialogerna ägde rum.

Tyvärr var uppslutningen bland doktoranderna svag (från 0–4 doktorander per gruppintervju). Det är osäkert om detta beror på ointresse eller andra faktorer såsom Zoom-trötthet eller inte tillräckligt med information om vad intervjuerna skulle leda till. Denna typen av underlag – där doktorander och handledare får möjlighet att uttrycka erfarenheter av de aspekter av forskarutbildningen som ska diskuteras på kvalitetsdialogerna – upplevs ändå som informativ och inkluderande. Det finns därför en ambition att fortsätta med denna typ av underlag inför kommande kvalitetsdialoger.

Sammantaget gav rapporterna från doktorandintervjuerna vissa insikter. En aspekt som lyftes i samtliga intervjuer var förslaget att flera kurser i forskarutbildningen

² För en beskrivning av dess prioriteringar, se *Humanistiska och teologiska fakulteternas plan för kvalitetsssäkring och kvalitetsutveckling av befintlig utbildning på forskarnivå 2021* (STYR 2021/532) https://www.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/ht/dokument/Fakulteterna/Kvalitetsarbete/Plan_foer_kvalitetsarbetet_2021_foer_forskarnivaa_.pdf

skulle kunna öka läromiljöernas bredd och kvalitet. Därför ombads institutionerna att inför dialogerna också sammanställa en översikt över vilka forskarutbildningskurser som erbjuds doktoranderna samt vilka typer av kurser institutionen skulle vilja utveckla med hänsyn tagen till doktorandernas behov och handledarnas forskningskompetenser.

Andra aspekter som lyftes ur doktorandintervjuerna var seminariemiljö, återgång efter covid-19, den fysiska miljön samt doktorandernas möjligheter att undervisa.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna ämnar att i dialog med HTDR och institutionerna fortsätta ta fram underlag där doktorander och handledare får uttrycka sina erfarenheter av forskarutbildningen inför kommande kvalitetsdialoger.

Kurser i forskarutbildningen

Samtliga institutioner lämnade skriftliga underlag om kursverksamheten inför kvalitetsdialogerna. På dialogerna diskuterades dessa underlag utifrån två aspekter: Hur det nuvarande kursutbudet ser ut och på vilka sätt institutionen skulle vilja utveckla detta inom ämnet och/eller skapa nya kurser i samverkan med andra ämnen, institutioner eller lärosäten.

Nuvarande kursutbud

Vid HT-fakulteterna finns tre kurser obligatoriska för samtliga doktorander. Detta är en introduktionskurs, en kurs i forskningsetik och en högskolepedagogisk kurs. Dessa utgör totalt 11 av de 60 högskolepoäng som doktoranderna ska läsa utöver avhandlingsarbetet. Största delen av de resterande 49 högskolepoängen läses idag som individuella läskurser inom samtliga ämnen. Oftast är dessa individuellt anpassade för varje doktorands breddning och fördjupning inom ämnet och består inte sällan av läslistor och individuella examinationer av handledare. I dialogerna framkom det dock att det finns ett betydande antal initiativ (både handledares och doktoranders) till att föra samman grupper av doktorander i gemensamma läskurser. Det framkom också att de flesta anser det vara en kvalitetshöjning att skapa en kritisk massa för doktorandernas studier, givet att det inte görs på bekostnad av ämnesinnehållet. HT-fakulteterna ser detta som en kvalitetsutvecklande trend och uppmuntrar institutionerna att öka doktorandernas möjligheter till gemensamma studier.

Flera forskarutbildningsämnen ingår i nationella ämnesnätverk med kursarbeten. Dessa är teoretisk och praktisk filosofi, litteraturvetenskap, arkeologi, etnologi, biblioteks- och informationsvetenskap, och idé- och lärdoms historia. Ytterligare ett antal ämnen arbetar med att utveckla denna typ av nationella samarbeten.

Ett stort antal ämnen vittnar om olika typer av möjligheter för doktoranderna att läsa både ämnes- och tvärvetenskapliga kurser som erbjuds av andra än det aktuella ämnet. I det följande ges exempel på sådana möjligheter.

Forskarskolan i historiska studier ger kurser i historisk metod och historisk teori som är öppna för doktorander inom andra ämnen.

Doktorander inom kognitionsvetenskap kan läsa kurser inom The Wallenberg AI, Autonomous Systems and Software Program - Humanities and Societies (WASP-HS).

Inom forskarskolan Agenda 2030 ges en ny kurs varje år av medverkande institutioner vid HT. Ämnet mänskliga rättigheter har gett kursen *Rättvis omställning till hållbara samhällen*, Institutionen för kulturvetenskaper ger detta år kursen *Kulturella perspektiv på hållbar utveckling*. Ämnet nordiska språk har givit kursen *Representing Sustainability* tillsammans med teaterhögskolan och nästa år kommer Filosofiska institutionen att ge ytterligare en kurs på temat hållbarhet.

Vid CTR ges kursen *Äldre texters förmedling – en tvärvetenskaplig introduktionskurs* som är öppen för doktorander från alla ämnen.

Humanistlaboratoriet ger bland annat statistikkurser som läses av doktorander från olika ämnen.

För doktorander vid institutionen för arkeologi och antikens historia är kursgivningen vid svenska instituten i Rom och Aten centrala.

För de språkvetenskapliga forskarutbildningsämnena har Språk- och litteraturcentrum utvecklat ett valbart baskurspaket om fem teoretiska kurser med fokus på fonologi, semantik, syntax, pragmatik och morfologi.

Ett exempel på internationell gemensam kursgivning är kursen *Discourse(s) in Economics and Companies* som ges av nordiska språk i samarbete med företagsekonomi och strategisk kommunikation samt kommunikationsvetenskap vid Pontificia Universidad Católica de Chile.

Det finns också exempel på kurser som har utvecklats av doktorander eller på doktoranders initiativ. Kursen *Informationsstruktur* vid SOL och kursen *Estetiska och intersektionella perspektiv på arkivstudier* vid Institutionen för kulturvetenskaper är sådana kurser.

Sammantaget är möjligheterna för gemensamma studier goda inom ett stort antal forskarutbildningsämnen. Det finns dock utmaningar inom ämnen med få doktorander och inom ämnen där huvuddelen av kurspoängen är avsatta till specifika individualiserade ämnesstudier som man inte med enkelhet kan anpassa till grupper av doktorander.

Lättillgänglig information om kursutbud

I dialogerna vittnar både doktorander och handledare om att det är svårt att få en överblick över forskarutbildningskurser som är öppna för doktorander inom andra ämnen. Detta gäller både mellan ämnen, mellan institutionerna inom HT, mellan HT-ämnena och andra ämnen inom LU samt nationellt mellan lärosäten. Ett bra exempel att lyfta här är Göteborgs universitets ansökningsportal för forskarutbildningskurser: <https://www.gu.se/forskarutbildning/kurser-inom-forskarutbildning>. GU:s forskarutbildningskurser är öppna för ansökningar från alla lärosäten, med en prioritet för det egna ämnets och det egna lärosätets doktorander. Det finns ett pågående samarbete inom lärosätetsnätverket SLUGU om nationella samarbeten kring kurser och spridningen av information om kurser. HT-fakulteterna deltar aktivt i detta samarbete.

Utveckling av kursutbud

En sammanställning av institutionernas förslag till utveckling av olika typer av nya forskarutbildningskurser finns i bilaga 1. Dessa förslag handlar både om ämneskurser man skulle vilja utveckla nationellt, kurser för doktorander inom närliggande ämnesområden samt kurser som skulle kunna vara intressanta för doktorander i de flesta forskarutbildningsämnen inom HT.

Vid flera dialoger har behovet av och möjligheter för ämnesöverskridande metodkurser lyfts. Det kan vara ämnen som traditionellt sett har arbetat med ett litet urval metoder och som numera hyser doktorandprojekt med för ämnet nya metoder. Det kan också vara medvetenheten om att man inom flera ämnen använder samma eller liknande metoder och ser både en effektivisering och en möjlighet för doktoranderna att bredda sin förståelse av metodens användningsområden.

Ytterligare ett tema för kurser som lyfts av ett flertal institutioner är metodiska och teoretiska kurser på temat visualitet och materialitet.

HT-fakulteterna ser gärna att flera institutioner och ämnen samarbetar om att ta fram nya forskarutbildningskurser. I budgeten för 2022 har fakulteterna avsatt 63 tkr för utveckling av fyra nya forskarutbildningskurser. Detta arbete startas upp på kvalitetsdialogernas uppföljningsdag 14 januari 2022.

Finansiering av utveckling och drift av forskarutbildningskurser

De flesta forskarutbildningsansvariga och ämnesansvariga var på dialogerna överens om att om man ska utveckla nya forskarutbildningskurser behöver det avsättas tid och medel till både utveckling och genomförande av kurserna. Uppdrag till institutionerna om utveckling och genomförande av kurser, särskilt av kurser som ska hållas öppna även för doktorander utanför det egna ämnet eller den egna institutionen, utan särskilda avsatta medel riskerar att bli arbete som utförs på forsknings- eller ledig tid. Samtidigt finns det på sikt möjligheter för att öka utbudet och samtidigt effektivisera kursgivningen med ökat samarbete mellan ämnen med överlappande eller snarlika kunskaper och kompetenser.

På Språk- och litteraturcentrum finns en ekonomisk modell för kostnader relaterade till varje enskild doktorands kurser, där varje doktorand har ett antal timmar till förfogande som kan användas till att finansiera deltagande i kurser anordnade av andra ämnen, institutioner eller lärosäten. Liknande lösningar verkar inte finnas på de andra institutionerna.

I samtalen om finansiering av kursgivning på kvalitetsdialogerna blev det tydligt att det inte finns rutiner för att synliggöra kostnader och arbetstimmar relaterade till undervisning, examination och administration av forskarutbildningskurser. Kanske är detta en rest från en tid när forskarutbildningen i högre grad var en angelägenhet mellan handledare och doktorand och doktorandernas specialisering och breddning ansågs som en del av handledningen. HT-fakulteterna ser det som nödvändigt att hitta lämpliga sätt att tydliggöra kostnader för kursverksamhet i budget och personalplanering.

På samtliga dialoger med Språk- och litteraturcentrum lyftes behovet av en studierektor för forskarutbildning i samband med frågor om samarbete inom kursgivningen.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna uppmantrar institutionerna att öka doktorandernas möjligheter till gemensamma studier inom ramen för läskurser.
- HT-fakulteterna ämnar stödja utvecklingen av fyra nya doktorandkurser under 2022. Beslut om vilka kurser som ska utvecklas ska tas fram i dialog med institutionerna och HTDR. Denna process startas upp på kvalitetsdialogernas uppföljningsdag 14 januari 2022.
- HT-fakulteterna ska under 2022 arbeta för att kostnader och resursbehov för kursverksamhet inom forskarutbildningen tydliggörs i budget och personalplanering.

Seminariemiljö

På samtliga institutioner är seminarieverksamheten en central del av forskarutbildningen. För vissa är det obligatorisk närvaro vid ämnesseminarierna och det finns även de som får högskolepoäng för sitt deltagande. Seminarierna kan se olika ut; de flesta ämnen inom HT har så kallade textseminarier där doktorandernas avhandlingsutkast granskas i kombination med seminarier där forskningsprojekt presenteras. I de språkvetenskapliga ämnena är det den senare typen av seminarier som dominerar.

Ett antal ämnen har nationella ämnessamarbeten med ett eller flera andra universitet där det ingår regelbundna gemensamma seminarier. Bland dessa finns samtliga ämnen på CTR, filmvetenskap, litteraturvetenskap, idé- och lärdoms historia samt konsthistoria och visuella studier. HT-fakulteterna kommer att utlysa medel för denna typ av samarbeten i början av 2022.

För en del doktorander finns det ett stort utbud av olika typer seminarier. Det kan vara att man deltar på flera ämnesseminarier, att institutionen anordnar högre seminarier med inbjudna forskare för alla eller flera ämnen, att det finns särskilda doktorandseminarier med textläsning osv. För vissa kan det vara svårt att prioritera rätt i detta utbud och de behöver därför stöd av handledare att prioritera.

Under dialogerna blev det tydligt att det i några få ämnen inte planeras och distribueras scheman över seminarieverksamheten för varje termin. Istället skapas enskilda seminarietillfällen när behovet eller möjligheterna dyker upp under terminen. HT-fakulteterna framhåller att det inom samtliga ämnen, även inom de ämnen som har mycket få doktorander, måste skapas incitament och framförhållning för doktoranderna samt spridas information om seminarierna så att det blir möjligt att skapa en kritisk massa för diskussion. Terminsvisa scheman är ett bra verktyg för detta.

Inom forskarskolan i historiska studier används texten Cronquist och Maurits 2016, *Det goda seminariet. Forskarseminariet som lärandemiljö och kollegialt rum*³ som

³ Finns att tillgå här:

https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/40266856/Det_goda_seminariet.pdf

förberedelser till seminarieverksamheten för nya doktorander. HT-fakulteterna ser gärna att denna sprids även till andra ämnen i syfte att förbereda doktoranderna för denna särskilda arbetsform.

Under dialogerna har det framkommit starka önskemål från både doktorander och handledare om att på ett smidigt sätt kunna få översikt över seminarier inom andra och närliggande ämnen. Möjliga lösningar inom ramen för nyhetsbrev och kalendarier har diskuterats. HT-fakulteterna kommer under 2022 att arbeta med att hitta lösningar för detta.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna framhåller att samtliga forskarutbildningsämnen bör ta fram terminsvisa scheman för seminarier.
- HT-fakulteterna kommer under 2022 att arbeta med att göra de olika ämnenas seminariescheman mer lätta att finna och överblicka.

Återgång efter covid-19

Inför och under kvalitetsdialogerna var återgång efter Covid aktuellt. Numera vet vi inte om det blir ytterligare omgångar av hemarbete och sedan återgång igen. I dialogerna blev det tydligt att enbart några institutioner arbetade med doktoranderna som en grupp med särskilda villkor och utmaningar i riskbedömningar för återgång efter Covid. HT-fakulteterna påminner om att det kan finnas fördelar med att arbeta med doktoranderna som en särskild grupp anställda i frågor om hemarbete och återgång till arbetsplatsen. Ett bra exempel är Institutionen för kommunikation och medier som på ett föredömligt sätt redan i oktober hade börjat arbeta med doktorandernas återgång i form av gemensamt stöd till tidsplanering och hantering av plötslig stress vid att ta itu med allt som inte har kunnat göras under pandemins restriktioner.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna uppmanar institutionerna att arbeta med doktoranderna som en särskild grupp anställda i frågor om hemarbete och återgång till arbetsplatsen under och efter pandemin.

Den fysiska miljön

Den fysiska miljön diskuterades under kvalitetsdialogerna mest i relation till Covid och återgången till arbetsplatsen.

Doktorander som sitter i andra lokaler än SOL och LUX – dvs. utbildningsvetenskap i MNO-huset och Öst- och Sydöstasiastudier på Sölvegatan – har haft svårt att hålla kontakten med doktorander i andra ämnen inom HT när regelbundna fysiska träffar upphörde under pandemin. Vid återgång till

arbetsplatsen ser man fram emot att träffas igen och vill arbeta med att minska känslan av distans som kommer med den fysiska placeringen.

Under pandemin har aktiviteten på Zoom och andra digitala mötesverktyg ökat och man kan utgå ifrån att digital undervisning och digitala möten kommer att fortsätta i en viss omfattning med en återgång till arbetsplatsen. För doktorander som delar rum kan detta skapa utmaningar som man inte har haft tidigare. På dialogerna diskuterades möjligheter för doktorander att boka grupprum och låna anställdas kontor för att inte störa doktorandkollegor när man ska undervisa eller sammanträda digitalt. Olika former för Zoometikett diskuterades också. Intrycket är att det vid samtliga institutioner hittas fungerande lösningar på detta när det uppstår. Det är viktigt att samtliga doktorander som delar rum får information om de möjligheter som finns vid just deras institution.

Doktorandernas möjligheter att undervisa

Doktorandernas möjligheter att undervisa varierar från ämne till ämne och är beroende av olika faktorer. Efter kvalitetsdialogerna 2019 och 2020 uppmanades institutionerna att i möjligaste mån erbjuda alla doktorander någon form av undervisningserfarenhet (2019) och att se över möjligheterna att öka antalet undervisningstillfällen för internationella doktorander (2020). Detta arbete har följts upp under höstterminen 2021 och kommer att redovisas för forskarutbildningsnämnden i början av 2022.

I doktorandintervjuerna lyftes dock en annan aspekt av undervisningsmöjligheterna upp, nämligen avsaknaden av transparens i fråga om vem som får undervisa och hur dessa doktorander väljs ut. Detta diskuterades på dialogerna och visade sig vara mest relevant på de institutioner/i de ämnen där det är ont om undervisningsmöjligheter. HT-fakulteterna uppmanar samtliga institutioner att hitta sätt att tydliggöra för doktoranderna rutiner och kriterier för att bli tillfrågad om undervisning. Ett föredömligt exempel på hur man kan göra detta finns inom ämnet historia. Där har man arbetat med att öka transparensen genom att studierektor inför varje termin informerar samtliga doktorander om vilka kurser som behöver personal och tar in intresseanmälningar från doktoranderna. Innan doktoranderna personalplaneras stämmer studierektor av med forskarutbildningsansvariga.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna uppmanar institutionerna att skapa tydliga och transparenta rutiner för förfrågan till doktorander om undervisning.

Biträdande handledare

En digital enkät skickades under våren 2021 till 158 biträdande handledare varav 85 svarade (svarsprocent 54 %). Svaren gav underlag för diskussioner i dialogerna kring följande aspekter av handledarskapet: Vilka som ombeds vara biträdande handledare/deras kompetenser, huruvida där finns rutiner på institutionerna för avtal och ersättning, samt huruvida kommunikationen är tydlig i arbetsfördelning och om vad uppdraget som biträdande handledare innebär.

Vilka är biträdande handledare?

Av de 85 svarande var 50 anställda i Lund, 65 av dem var tillfrågade för sin särskilda kompetens och 67 tackade ja till uppdraget på grund av att de var intresserade av projektet. Detta stämmer väl överens med hur det ser ut på de flesta institutioner. Hos vissa ämnen finns det dock en högre andel biträdande handledare från andra lärosäten än LU.

Av de 85 svarande var det 9 som inte har utbildning i forskarhandledning. Det är en låg siffra, men vid Lunds universitet ska samtliga handledare ha genomgått handledarutbildning.⁴ Under dialogerna kom det fram att det inte är vanligt och bland vissa inte önskvärt att hämta in information om biträdande handledares handledarutbildning. HT-fakulteterna påminner om att även biträdande handledare ska ha gått handledarutbildning och att Avdelningen för högskolepedagogisk utveckling ger en kurs i forskarhandledning.

Rutiner för avtal och ersättning

Enkätsvaren visade att det för majoriteten av de svarande fanns formella avtal med institutionen och att det hade tydliggjorts vilken ersättning de får för uppdraget. Dock svarade 26 personer att de inte får, eller att de inte vet om de får, ersättning och 18 personer svarade att det inte finns, eller att de inte vet om det finns, avtal för de uppdrag de har. I dialogerna kom det fram att flera institutioner skriver avtal med biträdande handledare och de flesta ger ersättning. Rutinerna och formerna för detta varierar och HT-fakulteterna ser inget behov av att reglera detta gemensamt. Det är dock viktigt att biträdande handledare får ersättning för uppdragen och att institutionen kommer överens med de biträdande handledarna om ramarna för uppdraget.

Kommunikation: arbetsfördelning och uppdrag

Enkätsvaren visade att majoriteten av de svarande inte hade fått tillräckligt med information om uppdraget (46 st.) och att en mindre andel (25 st.) inte upplevde sig ha tillräcklig information om vad som förväntas av dem. Under dialogerna kom det fram att det på institutionerna inte finns tydliga rutiner för att informera och prata med de biträdande handledarna om deras uppdrag. De flesta hänvisade till huvudhandledaren som ansvarig för arbetsfördelning och kommunikation kring uppdraget och dess förväntningar, men det var osäkert om alla huvudhandledare är medvetna om detta ansvar. HT-fakulteterna uppmanar samtliga institutioner att se över rutinerna för de biträdande handledarnas uppdrag och se till att huvudhandledare är medvetna om detta ansvar. HT-fakulteterna vill också lyfta fram de individuella studieplanerna som flera institutioner använder för fördelning av handledarskap och timmar till handledarna samt att man i de årliga utvecklingssamtalen med doktoranderna med fördel kan inkludera frågor om den biträdande handledningens funktion och relevans.

⁴ Reglerad i *Föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Lunds universitet* (STYR 2018/562).

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna uppmanar samtliga institutioner att se över rutiner för kommunikation med biträdande handledare i syftet att försäkra sig om att de biträdande handledarna får tillräckligt med information om uppdraget och att huvudhandledarna är medvetna sitt ansvar för att detta fungerar.
- HT-fakulteterna påminner om att frågor om den biträdande handledningens funktion och relevans med fördel kan inkluderas i de årliga utvecklingssamtalen med doktoranderna.

Kvalitetsdialog med HT-biblioteken

På kvalitetsdialogen med HT-biblioteken deltog bibliotekschefen och en representant från bibliotekets forskningsstöd, prodekan med ansvar för utbildning på forskarnivå, utbildningsledare, fakultetssekreterare och en representant för HTDR.

HT-biblioteken förberedde ett särskilt underlag inför dialogen med reflektioner kring ett antal frågor. Dessa återges nedan med beskrivningar av de styrkor och utmaningar som lyftes i underlaget och på dialogerna.

Hur integreras HT-biblioteken i doktorandernas lärandemiljö idag och hur skulle ni kunna se att detta utvecklas?

HT-biblioteken arbetar på olika sätt med att nå ut till doktoranderna med information och stöd. Ämnesbibliotekariernas samarbeten med de olika ämnena är viktiga även för bibliotekens möjlighet att stödja doktoranderna. Likaså är det viktigt att information från HT-biblioteken integreras i det informationsflöde som når doktoranderna. Därför inkluderas detta i den kommande guiden för nya doktorander och i den obligatoriska introduktionskursen. Ett tätare samarbete med HTDR har påbörjats och kontakt mellan HT-bibliotekens forskningsstöd och lärare på den universitetsgemensamma kursen i forskningsetik har etablerats. På dialogen diskuterades möjligheterna för HT-biblioteken att anordna mötestillfällen för doktorander med både information och sociala inslag (till exempel lunchmöten) för varje årskull av doktorander.

I vilka faser av forskarutbildningen stödjer HT-bibliotekens medarbetare doktoranderna idag och hur skulle ni kunna se detta utvecklas?

Vid HT-biblioteken finns stöd till doktoranderna i olika faser i utbildningen. I intervjuerna kom det fram att doktoranderna var mycket nöjda med stödet från HT-biblioteken. Det är dock västenligt att biblioteken kan ge doktoranderna rätt sorts stöd i rätt tid, samt att doktorander och handledare har bra översikt över det stöd som finns.

Inför dialogen togs följande lista fram för att illustrera stödet i olika faser av forskarutbildningen. Denna, eller en reviderad form av denna lista, bör spridas och finnas tillgänglig för doktorander och handledare som ett eget dokument eller som en del av en check-lista för forskarutbildningen.

I början av forskarutbildningen:

- Möte med ämnesbibliotekarien
- Introduktionskursen: HT-fakulteternas forskningsstöd presenteras med fördjupning i vissa frågor

Starta forskningsuppdrag:

- Informationssökning
- Projektmappar
- Datahanteringsplan (DMP)
- Etikfrågor
- Informationssäkerhetsfrågor

Samla in och hantera data:

- Datahantering (organisering och beskrivning av data)
- Programvara för att samla in och organisera informationsresurser (ex. EndNote)
- Söka och få tillgång till redan existerande data/empiriskt material
- Tillstånd för återanvändning av material

Bearbeta, analysera, skriva:

- Referenshantering
- Stöd i programvara för särskild bearbetning (ex. NVivo)

Tillgängliggöra resultat och data:

- Upphovsrätt
- Inkludering av tidigare publicerade artiklar i sammanläggningsavhandling
- Publiceringsstrategier
- Lucris
- Utvärdera publiceringskanaler
- Open Science
- Licensiering (ex. CC-licenser)

Avslutning av avhandlingsprojekt:

- Sluthantering av projektets forskningsdata (arkivering och gallring).

Vilka kompetenser skulle ni säga är de viktigaste för de medarbetare på HT-biblioteken som arbetar med doktoranderna och forskarutbildningen? På vilka sätt säkras och utvecklas dessa kompetenser?

HT-bibliotekens medarbetares kompetensbehov följer ofta de frågor som ställs av doktorander och forskare samt den utveckling som sker vid LU, nationellt och

internationellt som följd av lagändringar och organisationsförändringar. Framöver ser HT-biblioteken bland annat att de nya forskningsplattformar och universitets E-infrastrukturutredning är processer som leder till behovet av kompetenshöjning hos medarbetarna. Upphovsrätt är ett område som också har identifierats som i behov av kompetenshöjning.

För kompetensutveckling ser HT-biblioteken helst utbyten och/eller studiebesök vid utländska lärosäten som är framstående inom forskningsstöd för humanistiska ämnen. Ett sådant samarbete har etablerats med Oxford University.

HT-biblioteken ser gärna att det genomförs en utvärdering av kompetensen inom forskningsstöd med externa granskare. Detta skulle kunna vara möjligt att genomföra inom ramen för kvalitetsdialogerna 2023.

Hur har det gångna året med Covid-restriktioner påverkat HT-bibliotekens arbete med att stödja doktorander? Vilka erfarenheter tar ni med er från detta in i arbetet efter att restriktionerna släpper?

Som i de flesta andra delar av HT-fakulteternas verksamhet har Covid-restriktionerna minskat de spontana mötena mellan bibliotekarier och doktorander, och mellan bibliotekens medarbetare. Vanan med att använda digitala möten har ökat och en del typer av individuella samtal har i denna form fungerat mycket bra. HT-biblioteken ser fördelar med att utveckla det digitala stödet till doktoranderna och då särskilt till doktorander som i perioder befinner sig utomlands och till de som tidigare inte har haft möjligheter till individuella samtal.

Hur skulle ni bedöma HT-fakulteternas fysiska miljö i relation till olika doktorandgrupper? Kan ni se möjligheter till utveckling av denna?

Utvecklingen vid LU i frågan om hantering av forskningsdata, särskilt förvaring av känsliga data, behöver ta fart. HT-biblioteken följer utvecklingen och informerar doktorander och forskare löpande.

Det är lätt hänt att doktoranderna i de ämnen som inte befinner sig i lokalerna i SOL och LUX inte får samma typ av stöd som andra doktorander. På Centrum för Öst- och Sydöstasienstudier finns ett välintegrerat bibliotek och möten mellan bibliotekarier och doktorander sker där. Utbildningsvetenskap har inget bibliotek i sina lokaler. HT-biblioteken föreslår därför att ämnesbibliotekarien kan sitta i MNO-huset en gång i veckan för att öka tillgängligheten för doktorander i utbildningsvetenskap.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-biblioteken tar fram en version av listan ovan som kan spridas som en del av en checklista eller kan distribueras som ett eget dokument.
- HT-biblioteken anordnar tillfällen för doktorander i syftet att informera och skapa sociala mötesplatser för doktoranderna.
- HT-biblioteken utvecklar det digitala stödet till doktoranderna – och särskilt till dem som befinner sig utomlands på fältarbete, arkivsök, utbyten eller liknande.
- HT-biblioteken tittar på möjligheterna för utbildningsvetenskapernas ämnesbibliotekarie att sitta i MNO-lokalerna en gång i veckan.

Bilaga 1: Institutionernas förslag till nya forskarutbildningskurser

Centrum för teologi och religionsvetenskap

Hermeneutik: klassiska texter och modern filosofi

En kurs för filosofer och litteraturvetare, där klassiska texter och religiösa urkunder studeras i hermeneutiskt perspektiv

Religionsbegreppets vetenskapshistoria

En kurs som analyserar begreppet religion, i historia och nutid

Visuell religiositet: religion i ikonografi, arkitektur och mode

En kurs analyserar religion i sina olika visuella manifestationer

The Jewish Paul

En introduktionskurs till den moderna paulusforskningen

I döda språks sällskap: en introduktion till Europas och Främre Orientens tidiga språkliga historia

En kurs som fokuserar på äldre språk i Främre Orienten och runt i Medelhavet (samt på dessa språks koppling till religiösa traditioner).

Historiska institutionen

Humanisterna i samhället / Humanisternas samverkan

Med teoretiska, historiska och praktiska moment (Kunskapshistoria)

En kurs i visuella metoder och användning av film i forskning (Centrum för Öst- och Sydöstasienstudier)

Metodkurs för doktorander som arbetar med tvärvetenskapliga människorättsliga frågeställningar (Mänskliga rättigheter)

Big data-metoder och statistisk analys (Mänskliga rättigheter)

Feminist Political Philosophy (Mänskliga rättigheter)

Human Rights in Asia (Mänskliga rättigheter)

Filosofiska institutionen

Värderingar i vetenskapen

För doktorander från olika ämnen som är intresserade av att få en bredare och mera systematisk förståelse av hur värderingar har analyserats av filosofer.

Doktorandernas egna avhandlingsarbeten kommer att stå i fokus. Vilken roll spelar värderingar som förekommer i deras arbeten och på vilka antagande vilar dessa

värderingar? Genom att lyfta fram samt analysera olika typer av värdeutsagor som förekommer i kursdeltagarnas avhandlingsutkast, bereds doktoranderna möjlighet att förhålla sig kritisk till den egna forskningen. Analyserna kommer att vara av två slag: Dels får kursdeltagarna en genomgång av centrala filosofiska teorier om hur värderingar kan eller inte kan rättfärdigas. Efter genomgången ska kursdeltagarna kunna ge kritiska och fördjupade redogörelser för de antaganden som deras värdeomdömen vilar på.

Doktorandkurs i rättighetsteori

Kursen riktar sig till filosofidoktorander vid institutioner i Sverige samt intresserade doktorander från juridik och mänskliga rättigheter.

Föreställningen om moraliska rättigheter är en av de mest centrala inom moralfilosofi och politisk filosofi, och filosofiska institutionen besitter särskild kompetens inom området rättighetsteori. Syftet med denna doktorandkurs är att göra studenterna bekanta med den samtida filosofiska debatten om rättigheter. Ämnen som kommer att behandlas är: moraliska rättigheters natur, inklusive frågan om hur vi bäst förstår riktade skyldigheter och exkluderande skäl; rättigheters moraliska implikationer, inte minst rörande frågor som ”trumping”, deontologiska restriktioner och interpersonell aggregering; rättigheters moraliska grundvalar, inklusive frågan om i vilken mån rättigheter kan förverkas.

Ytterligare möjliga tema för kurser:

Social Ontology, Social Epistemology, Metaphysical Grounding, Conceptual Engineering, Epistemology of Religion, Implicit Bias,

Cognitive Evolution, Lärande: inlärning, djurs och människors lärande och undervisning för barn och unga, lärande i rummet vs. digitalt lärande, beslutsforskning,

Filosofiska institutionen utvecklade också följande kurser 2015 (efter en generell förfrågan från HT), som aldrig realiserades:

Introductory course for interdisciplinary PhD students

Normativitet, normer och värden

Writing Workshop

Institutionen för kommunikation och medier

Kurs i mediehistoria

Argumentation Challenges in Contemporary Society

Focus lies on what kind of problems, specifically related to argumentation (in the informal logic sense), affect public communication today. Areas of interest are propaganda, hatespeech, fake news, and criteria to assess the quality of argumentation. During the course we will also look at measures taken or suggested to counter these problems.

Visuell retorik

Visuell retorik är inte längre en ny infallsvinkel inom retoriken. Kursen tar upp hur man inom detta område försökt finna en lämplig terminologi, framför allt mot bakgrund av semiotiken, och samtidigt finna en egen identitet för studiet av det visuella specifikt inom retoriken. Fokus ligger på nyare teorier.

Texters materialitet

Litteracitet handlar om övertygande kommunikation. Precis som det engelska begreppet avser även det svenska så mycket mer än att bara vara läs- och skrivkundig. Denna kurs behandlar frågor som rör texters materiella aspekter. Vi diskuterar hur aspekter som typografi, pappersformat och trycksvårta påverkar hur vi uppfattar texter. Därmed tar vi upp sådant som behandlats något styvmoderligt inom humaniora där samtalet stundom präglats av en idealistisk förståelse av en skriven text som något immateriellt. Diskussionen förs mot bakgrunden av olika historiska och kulturella kontexter. (Potentiellt intressant för retoriker, litteraturvetare, kultur- och konsthistoriker, idé- och lärdomsforskare m.fl.)

Den klassiska retorikens idé- och begreppshistoria i antika texter

Denna kurs har två trådar. Den ena gäller den klassiska retorikens centrala begreppssystem och dess transformationer under antiken. Vad är det vi studerar när vi studerar ”klassisk retorik”? Hur och varför har retoriken utvecklats från Gorgias till Isidorus? Den andra tråden gäller grundtexterna. I kursen ingår grunderna för både grekiskans och latinets morfologi och syntax och ges verktyg för att vid behov kunna gå till källorna för att utreda vilka ord som står bakom en översättning. Deltagarna gör ett projekt kring ett centralt retoriskt begrepp (t.ex. *doxa*) eller system (t.ex. *status*-läran) och reder ut dess proveniens.

Retorikens didaktik

Fram till mitten av 1800-talet hade retoriken en långt utvecklad didaktik för utläring och övning. Denna byggde på såväl muntlig som skriftlig framställning. Efter den akademiska retorikens restitution, från efterkrigstiden tills idag, har man gått olika vägar och retoriska praktiker domineras dels av *rhetoric and composition*-traditionen, dels av *progymnasmata*-traditionen och även av olika praktiker inom det allmänna ramverket av *partes*-modellen. Kursen är både historisk och samtida, utifrån retorikens didaktik.

Institutionen för arkeologi och antikens historia

Materiality

Anthropology

Sustainability

Human Behavior

Institutionen för utbildningsvetenskap

Videoanalys

Institutionen för kulturvetenskaper

Etnografiska och kvalitativa metoder

Mediehistoria med ett långt perspektiv

En kurs om olika metoder för masskommunikation, om mediering och om hur medieproduktionen och mediebärarnas utformning påverkat budskapet i olika tider.

Introduktionskurs i idéhistoria

Gemensamt med och i samarbete med andra idéhistoriska institutioner/avdelningar i landet, t.ex om text och kontext, eller en arkivkurs.

Andra tema för kurser:

Medicinens historia, tidigmodern idéhistoria, kognitiv historia, känslornas historia, begreppshistoria och filosofins idéhistoria.

Eстетisk metodologi med fokus på implementering

Kurs som skapas på masternivå, men som kan öppnas för doktorander.

Theoretical Reflection in Artistic Research. From Action to Concept

Living legacies. Studying the Near Past

Andra tema för kurser:

Practical research approaches, sounds and senses, audiovisual analysis, aesthetic ethnography

Språk- och litteraturcentrum

Medeltidsfranska

En språkhistorisk och filologisk FoU-kurs med fokus på språkutveckling under medeltiden. Möjliga samarbetspartners finns vid Stockholms universitet.

In- och utläring av franska

En språkvetenskaplig kurs med fokus på inläring av franska och didaktiska perspektiv på att undervisa språket. Möjliga samarbetspartners finns vid Stockholms och Göteborgs universitet.

Teori och metod i fransk litteratur

En litteraturvetenskaplig kurs med fokus på teoribildning inom det franska språkområdet med tillhörande metoddiskussioner. Möjliga samarbetspartners finns vid Linnéuniversitetet.

Filologisk textkritisk metod

Kurs i semitiskt språk (arabiska, hebreiska, syriska)

Kurs på engelska med fokus på teoretisk utbildning av doktorander med humanistisk profil inom områdesstudier

Digital Humanities

Comparative/World Literature

Filmvetenskaplig teoriutveckling efter the cognitive turn

Internetkulturen och kortfilmsformatet

Filmarkiv och digitalisering

Nordiska produktionsmönster

Svensk experimentfilm och videokonst

Intermediala perspektiv på avantgardekultur

Nya laborativa metoder för filmforskning

Filmmusik och filmberättande

Europeiska distributionsmönster

Humanistiska metoder och metodik

En ämnesövergripande kurs som innefattar olika aspekter såsom intervju, fältarbete, experiment, arkivstudier, etc. Som ett komplement till litteraturvetarnas huvudsakligen text- och teoriorienterade metoder.

Intermedialitet i dokumentärkonstens (film, litteratur, teater) praktik och den vetenskapliga teori- och metodutvecklingen inom fältet
Utgångspunkt i samtidskonst med historiska tillbakablickar

Gestaltning, identitet och etik.

Tvåvetenskapliga perspektiv (filosofi-skönlitteratur)

Författarintentionen i skönlitteratur

Postkritiken och tolkning som misstanke eller tillit.

Intermedialitet / intersemiotisk översättning

Ett exempel med både teoretisk relevans och praktiska tillämpningar är syntolkning.

Fenomenologi - som filosofi och empirisk metodik

Det finns ökad intresse att studera "den levda erfarenheten" i många områden, från kognitionsvetenskap (e.g. Gallager) till pedagogik (van Manen). Våra doktorander är vana vid att använda fenomenologi för att undersöka sina forskningsfrågor, gärna i kombination med andra metoder i ett slag feno-metodologisk triangulering. Vi skulle kunna utöka detta till andra fenomen och ämnen, gärna i någon form av samarbete.

Samtida politisk litteratur

Möjliga tema för kurser:

Språkinläring (förstaspråksinläring, andraspråksinläring, två- och flerspråkighet), språklig diversitet (typologi) och förändring, historisk lingvistik, fältarbete, språk, kognition och kultur, skriftspråksproduktion, språk och hjärna, samt metodinriktade kurser (exempelvis språkvetenskapliga experiment, statistik för språkvetare, fältmetoder, samt datahantering och -arkivering).

Den nordiska språkgemenskapen, till exempel med fokus på språklig variation

Diskursanalys

Flerspråkighet, språkinlärning (här vill vi betona kopplingen till forskningsplattformen LAMiNATE)

Metaforanalys

Prosodi

Språkhistoria

Språksociologi

Syntax, grammatik, olika delområden

Textanalys

Ämnesdidaktik

Översättningsvetenskap

Aktuell prosodisk teori

Aktuell talperceptionsteori

Aktuell talproduktionsteori

Aktuell neurolingvistisk teori

Kursen skulle vara baserad på ämnets spetskompetens och skulle kunna attrahera studenter från språkvetenskapliga ämnen, medicin, psykologi, logopedi och kognitionsvetenskap. Med tanke på att neurolingvistik med Lunds inriktning är unikt i Sverige, skulle andra lärosäten med stor sannolikhet kunna vara intresserade. Mer specialiserade kurser skulle också kunna tänkas. Neurofysiologi för språkvetare skulle kunna ges tillsammans med personer från engelska och psykologi.